

Tabel II. Het aantal nesten van Blauwe reigers in de kolonies sinds 1968.

	Nederweert	Wessem
1968	3	—
1969	7	—
1970	14	?
1972	17	?
1973	19	?
1974	22	?
1975	28	?
1976	24	?
1977	?	25-30
1978	?	50
1979	?	80
1980	4-5	?
1981	?	125

twijfeld in verband met het feit dat, zowel in Nederland als daarbuiten, de broedpopulatie groter is geworden (BLOK, 1980); voorts zal ook het ont-

staan van de grindgaten in Limburg een rol spelen.

Bijzonderheden: In juni 1980 is een dode, geheel zwarte reiger gevonden te Herten. Op 11-7-1980 is te Stevensweert een zeer donker exemplaar waargenomen.

Literatuur

- BLOK, A.A., 1980. De Blauwe reiger. Kosmos Vogelmonografieën.
 BLOK, A.A. en M. Roos, 1977. Blauwe reigerencensus 1970-1976. Het Vogeljaar 25: 205-223.
 BIJLSMA, R., 1976. Ongestuwde trek van roofvogels (Falconiformes) in het binnenland.
 HENS, P.A., 1965. Avifauna van de Nederlandse provincie Limburg, benevens een vergelijking met die der aangrenzende gebieden. Publ. Natuurhist. Gen. Limb., reeks XV. Tweede, herziene druk.

Naar een nieuwe Avifauna

Zoals op bladzijde 65 al is aangekondigd, wordt door leden van de Vogelstudiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg en de Vogelwacht Limburg, hard gewerkt om in 1985 tot de uitgave van een nieuwe Avifauna van Limburg te komen. Hier volgen, o.a. om een idee te geven van de opzet van deze Avifauna beschrijvingen van de Visarend en de Blauwe reiger in Limburg. In een komend nummer van het Maandblad wordt dan nog de Kramsvogel behandeld. Tezamen zal aan de hand van deze voorpublicaties een prospectus worden samengesteld. Tekst en figuren voor deze drie voorpublicaties werden geleverd door Ruud Foppen, Wim Ganzevles, Fred Hustings, Frans Schepers, Ran Schols, Jaap Stoffels en Jacques Ummels. De tekeningen zijn van de hand van H. Bekkers.

Een voedselrijk bosje bij Ooyen en de verspreiding van Voorjaarshelmbloem (*Corydalis solida*) in Limburg.

Jos Hoogveld

Postbus 6119, Groningen

In 1976 hoorde ik van Hay Rutten dat er langs de Maas bij Ooyen (gemeente Broekhuizen) een bosje ligt met een rijke voorjaarsflora.

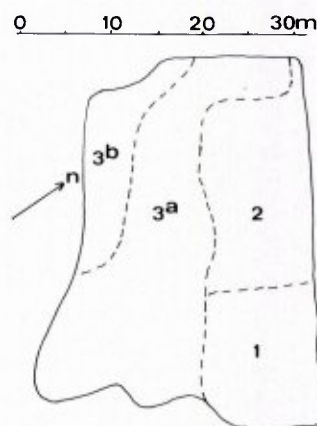
Volgens VAN ECK, (1973) is een stukje bos ten noorden van het veer Lomm-Lottum een van de laatste stukjes rivierbos in Nederland: een bostype dat nog wel eens door rivierwater overstromd wordt en daardoor wat voedselrijker is dan bossen in de omgeving op voedselarme, droge zandgronden. Het voedselarme Eiken-Berkenbos gaat daar over in een soort Eiken-Haagbeukenbos waarin veel Hazelaar voorkomt. In de ondergroei komen onder andere Muskuskruid, Gele dovenetel en Voorjaarshelmbloem voor.

Als derde is er dan nog bij Grubbenvorst langs de Maas een sterk op het hiervoor bij het veer Lomm-Lottum genoemde gelijkend bosje: de hogere delen van een bronbos, iets voor de monding van de Everlose Beek. De lager gelegen delen van dit bos staan 's winters soms onder water. Op de hogere delen komen veel Hazelaars voor maar slechts weinig voorjaarsplanten.

Het bos dat in dit artikel wordt beschreven, staat dus niet alleen.

Dit voedselrijke bosje ligt langs de Maas in de zuidwesthoek van kilometerhok 52-26-33. De zandgronden ten westen hiervan zijn bedekt met naaldbos. Slechts een smal lint (in het zuidoosten ongeveer 2,5 m breed) aan de

oostzijde van het pad dat de begrenzing vormt met het naaldbos, bestaat uit loofbos dat typerend is voor voedselrijkere plaatsen. In dit deel van het bos trof ik bij mijn eerste bezoek op 9 mei 1977 veel Gevlekte aronskelk, ta-

Figuur 1. Het bredere deel van het boslint met een schets van de vegetatie. In gebied 1: Bosanemoon (circa 20% bedekkend), Dagkoekoeksbloem (tw), Drienerfmuur (tw), Klimop (zw), Voorjaarshelmbloem (tw), Gevlekte aronskelk (w), Boshavikskruid (tv), Schaduwgras (w); voor gebied 2: zie opname 1 in Tabel I; gebied 3a: Gevlekte aronskerk (tv), Kamperfoelie (v), Meidoorn (v), Hondсроos (v), Bochtige smeie (zv), Schaduwgras (v); gebied 3b is niet met kruiden begroeid maar heeft wel een dikke strooisellaag. v = veel, tv = tamelijk veel, w = weinig, tw = tamelijk weinig.

Figuur 2. Het bredere stuk van het loofbosje vanaf het pad gezien. Opvallend is het dikke pakket nog onverteerde bladeren.

Figuur 3. Voorjaarshelmbloem (*Corydalis solida*) bloeiend.

melijk veel Muskuskruid, op één plaats ook pas boven de grond gekomen Veelbloemige salomonszegel (alle drie in Noord-Limburg weinig voorkomende plantesoorten), wat Bosandoorn en Grootbloemige muur aan. Even verder staat aan de westelijke kant van het pad ook wat loofhout en verschijnen de eerste Voorjaarshelmbloemen. Vervolgens verdwijnt aan de oostzijde van het pad het bos maar na ongeveer 75 meter zet het zich voort.

Dan is er aan de westzijde nog een wat breder stukje loofbos (ongeveer 25 bij 50 m; zie fig. 1 en 2). Hier staat overal veel Voorjaarshelmbloem, vooral in een gordel langs het pad. Net buiten het bos, aan de oostkant, vinden we onder hoge eiken een vegetatie met Vogelmuur en Voorjaarshelmbloem. Vervolgens zet het loofboslint zich in een smalle gordel van ongeveer 1 m breed voort maar nu met minder Voorjaarshelmbloemen.

Nadat dan aan de westzijde het naaldbos is verdwenen, verdwijnt ook de Voorjaarshelmbloem; alleen Gevlekte aronskelk en Dagkoekoeksbloem zijn dan nog te vinden in de voortzetting van het loofboslint.

De vegetatie

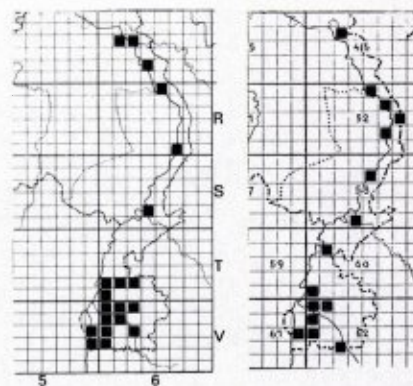
Ik heb op drie verschillende plaatsen opnamen van de vegetatie gemaakt (Tabel I); op twee plaatsen een keer in het voorjaar en een maal in de voorzomer. In het voorjaar bloeien soorten die in de zomer al helemaal verdwenen zijn (Voorjaarshelmbloem, Speenkruid), al sterk aan het aftakelen zijn (Bosanemoon, Gevlekte aronskelk) of uitgebloeid doorgroeien en daardoor minder opvallend zijn (Muskuskruid, Bosviooltje). Andere soorten, die in het voorjaar nog te klein zijn voor herkenning, hebben zich in de zomer inmiddels meer ontplooid.

Opname 1 is moeilijk te plaatsen in het systeem der Nederlandse plantengemeenschappen (cf. WESTHOFF en DEN HELD, 1969). Dit komt vooral doordat de boomlaag en de struiklaag "slecht" bij elkaar "passen". De boomlaag bestaat hier vrijwel geheel uit Zomereiken en heeft buiten de Zure kers geen soorten van voedselrijke grond. De goed ontwikkelde struiklaag doet echter denken aan een Essen-lepenbos.

De kruidlaag van de opnamen 2 en 3 (Bosviooltje, Dagkoekoeksbloem en Middelst vergeet-mij-nietje) wijzen op een Eiken-Beukenbos. Varleriaan en Vogelmuur wijzen mogelijk op een iets verstoord karakter van de vegetatie. De boomlaag van opname 2 geeft de indruk beter te passen bij voedselrijke grond. Dit is niet verwonderlijk daar deze opname meer oostelijk gemaakt is, in de richting van de voedselrijkere kleigrond. Opname 2 heeft dan ook meer weg van het Eiken-Haagbeukenbos. Het grote aantal soorten uit de Sleedoornorde wijst echter op het Essen-lepenbos. Op de meeste plaatsen aan de oostzijde van het pad komt een Sleedoornstruweel voor waarin veel Hazelaars groeien.

Tabel 1. Opnamen van de vegetatie van het bosje bij Ooyen. De opnamen zijn gemaakt volgens de uitgebreide schaal van BARKMAN, DOING en SEGAL (1964).

Opname nr.	1A	1B	2A	2B	3
Oppervlakte in m ²	10x10		6x0,4		6x0,5
Datum in 1977	9-4	30-5	17-4	30-5	17-4
Boomlaag-hoogte in m	10-14		10-12		10-12
-bedekking	5%	35%	20%	65%	20%
Struiklaag-hoogte in m	1-5		0,5-3		0,25-3
-bedekking	5%	30%	7%	20%	20%
Kruidlaag-hoogte in cm	7-20	4-25-50	2-5-12	6-30-(75)	10-20
-bedekking	33%	30%	75%	85%	90%
Moslaag-bedekking	2%	2%	-	-	-
Es (<i>Fraxinus exelsior</i>)	+ r	+ b	2b	2b	2b
Zomereik (<i>Quercus robur</i>)	1b	2b	.	.	.
Zure kers (<i>Prunus cerasus</i>)	+ a	+ b	.	.	.
Ruwe berk (<i>Betula pendula</i>)	+ r	+ r	.	.	.
Meidoorn (<i>Crataegus monogyna</i>)	1b	2a	.	.	.
Kamperfoelie (<i>Lonicera periclymenum</i>)	+ p	+ p	.	.	.
Vlier (<i>Sambucus nigra</i>)	+ p	+ p	.	.	.
Kardinaalsmuts (<i>Euonymus europaeus</i>)	1p	1a	.	.	.
Braam (<i>Rubus spec.</i>)	1p	1a	+ b	+ b	+ b
Sleedoorn <i>Prunus spinosa</i>)	.	.	+ a	+ a	1a
Rode kornoelje (<i>Cornus sanguinea</i>)	.	.	+ a	+ b	.
Hazelaar (<i>Corylus avellana</i>)	.	.	+ b	2a	.
Gevlekte aronskerk (<i>Arum maculatum</i>)	1p	1a	+ b	+ b	1b
Grootbloemmuur (<i>Stellaria holostea</i>)	2m	2m	2m	2m	3
Kleefkruid (<i>Galium aparine</i>)	+ p	+ p	1p	1b	1p
Voorjaarshelmbloem (<i>Corydalis solida</i>)	1p	.	2a	.	+ p
Veelbl. salomonszegel (<i>P. multiflorum</i>)	.	1b	.	+ p	+ p
Drienerfmuur (<i>Moehringia trinerva</i>)	2m	2a	.	.	.
Bosviooltje (<i>Viola riviniana</i>)	1p	1p	.	.	.
Valeriaan (<i>Valeriana officinalis</i>)	+ p	1p	.	.	.
Zachte witbol (<i>Holcus mollis</i>)	2m	2m	.	.	.
Schaduwgras (<i>Poa nemoralis</i>)	2m	2a	.	.	.
Mid. Vergeetmijniet (<i>Myosotis arvensis</i>)	.	1a	.	.	.
Bosanemoon (<i>Anemone nemorosa</i>)	2b	2a	1b	+ a	.
Muskuskruid (<i>Adoxa moschatellina</i>)	2m	2m	2m	2m	.
Dagkoekoeksbloem (<i>Melandrium rubrum</i>)	+ b	+ p	+ b	+ b	.
Vogelmuur (<i>Stellaria media</i>)	1p	1p	.	1p	.
Speenkruid (<i>Ranunculus ficaria</i>)	.	.	2m	.	.
Hoog struisgras (<i>Argrostis gigantea</i>)	.	.	1p	1a	.
Straatgras (<i>Poa annua</i>)	.	.	+ p	+ p	.
Hondsdrat (<i>Glechoma hederacea</i>)	.	.	2a	4	.
Paardebloem (<i>Taraxacum spec.</i>)	.	.	+ p	+ p	.
Klimopbladereprijs (<i>Veronica hederifolia</i>)	.	.	2a	2m	.
Look zonder look (<i>Alliaria petiolata</i>)	.	.	+ p	+ p	.
Kropaar (<i>Dactylis glomerata</i>)	.	.	.	+ p	.
Bosandoorn (<i>Stachys sylvatica</i>)	.	.	.	+ r	.
Gewone ereprijs (<i>Veronica chamaedrys</i>)	.	.	.	+ p	.
Klimop (<i>Hedera helix</i>)	.	.	1b	1b	5b

Figuur 4. Vindplaatsen op uurhok-basis van Voorjaarshelmbloem (*Corydalis solida*) in Limburg. Links voor 1950 en rechts sinds 1950 (naar gegevens van het Rijksherbarium, Leiden).

Papaverfamilie behoort, is volgens HEUKELS - VAN OOSTSTROOM (1975) een plant van "beschaduwde, zandige plaatsen, in vochtige loofbossen en op buitenplaatsen".

Zowel voor als sinds 1950 is de soort voor wat Limburg betreft bekend uit Zuid-Limburg, het Maasdal en de omgeving van Mook (fig. 4). Sinds 1950 is er echter een achteruitgang te zien in de omgeving van Mook en vooral in Zuid-Limburg. De oorzaak van deze achteruitgang is mij onbekend. In Noord-Limburg zijn nu echter meer vindplaatsen bekend dan voor 1950 wat mogelijk te danken is aan meer waarnemingen in deze omgeving.

Summary

In the north of the Dutch province Limburg, nnw of the village of Broekhuizenvorst is a small area of deciduous forest near the river Maas on the border of sandy soil and clay. The vegetation is described by means of 5 relevés (Table 1). *Corydalis solida* is rather common in the forest and in a small zone of circa 3 m in the meadow adjacent to the forest.

Literatuur

- BARKMAN, J.J., DOING, H. en S. SEGAL, 1964. Kritische Bemerkungen und Vorschläge zur quantitativen Vegetationsanalyse. Acta Bot. Neerl. 13: 394-419.
- ECK, J. VAN, 1973. Rivierdalbossen. In: SMITTEBERG, JOOP C. 1973. (red.) Plantengroei in enkele Nederlandse landschappen. p 323-326. Amsterdam.
- HEUKELS - VAN OOSTSTROOM, 1975. Flora van Nederland. Groningen.
- WESTHOFF, V. en A.J. DEN HELD, 1969. Plantengemeenschappen van Nederland. Zutphen.

Opname 3 wijkt van de vorige opnamen af door het overheersend optreden van Klimop en het ontbreken van veel soorten die wel in de andere opnamen voorkomen.

De Voorjaarshelmbloem

Het hier beschreven bosje is voor Noordlimburgse begrippen erg rijk

aan boskruiden. Door het massale voorkomen van de Voorjaarshelmbloem (fig. 3), die niet alleen in het bos langs het pad maar ook in het aangrenzende weiland in een smalle strook als aspect-bepalende soort optreedt, is dit bosje extra interessant. Aan de andere zijde van de Maas schijnen ook nog enkele bosjes te zijn waarin veel Voorjaarshelmbloem voorkomt.

De Voorjaarshelmbloem, die tot de